

Oponentský posudek bakalářské diplomové práce

„*Animum tali ratione tenere.*“

Komunikační strategie v I. knize Lucretiova naučného eposu *De rerum natura*“

Ivety Pastyříkové

Předložená bakalářská práce Ivety Pastyříkové si klade nesnadné cíle. Diplomandka se rozhodla zabývat se nejednoduchým, ne vždy snadno srozumitelným textem ze starší římské literatury, s nímž je spojena celá řada otázek, pro které klasickofilologické bádání dosud nenavrhló uspokojivé odpovědi (včetně samotné podoby textu, pořadí veršů atd.)¹. Vlastní téma práce, jak vyplývá i z řady míst jejího textu, k těmto otázkám rozhodně patří: autorka se ve svém zkoumání ptá po formách (skutečné, inscenované, fiktivní atd.) komunikace mezi produkčním a recepčním pólem universa, kterému Lucretius svým dílem dává vzniknout a které je určeno základní situací, vyplývající z didaktického zaměření textu. Své analýzy diplomandka rozumně omezuje na první knihu, která (vzhledem ke svému liminárnímu charakteru) se pro takový druh tázání dobře hodí – doplňuje je nicméně občasnými exkursy do ostatních knih. Práci koncipovala ve dvou částech: v první (str. 11-34) si připravuje teoretický základ, ve druhé se zabývá vybranými pasážemi a aspekty vlastního Lucretiova textu (str. 35-90). Každá z těchto částí se dále dělí na kapitoly a podkapitoly (až ve třech rovinách). Práci uzavírá stručný závěr (str. 91-92) a seznam literatury (str. 92-97), většinou v angličtině (k Lucretiovi) a češtině (k teoretickým otázkám), okrajově ve slovenštině a němčině.²

Důraz na teoretické ukotvení vlastních textových rozborů patří k nejvýraznějším rysům celé práce. V první, teoretické části diplomandka zhodnotila svůj dlouhotrvající zájem o bohemistiku a probrala se díly literárních teoretiků (zejména českých, méně polských a slovenských), většinou vycházejících se strukturalistické tradice „pražské školy“. Pro práci s textem náležejícím k žánru didaktického eposu (slovy diplomandky k „didaktickému žánru“) si jako nejvhodnější vybrala koncepce Aleny Macurové (k rovinám komunikace a k perspektivě) a Alice Jedličkové (k typologii adresáta, kterou diplomandka originálně přenáší i na produkční pól textu). S použitím jejich konceptů navrhuje poměrně přehledný model tří komunikačních rovin v Lucretiově díle (str. 23), z něž v dalším zkoumání vychází a s nímž konfrontuje názory historiků latinské literatury, často formulované velmi nedávno (Gale, Volk, Allen, Classen, Franek, Farrell, Marković a další). Tuto část práce uzavírá přehled struktury první knihy.³ Celá tato část je psána přehledně a poměrně systematicky, srozumitelným, byť ne vždy snadno čitelným stylem. Orientace v literární teorii, kterou v ní autorka osvědčuje, je hodna ocenění a výrazně překračuje míru obvyklou ve srovnatelných pracích z klasické filologie.

Druhá, hlavní část se obrací k rozebíranému textu a ve sledu spíše kratších kapitol se zabývá jednotlivými aspekty jeho komunikačních strategií. Inspiruje se zejména

¹ Vzhledem k relativní odlišnosti jednotlivých edic je možná škoda, že autorka pracovala jen s jednou, Baileyovou (jak vyplývá ze seznamu literatury, str. 92).

² Pro bakalářskou práci je seznam literatury zcela dostačující, pokud by se ale diplomandka chtěla tématem zabývat dále, ať už v jakékoli podobě, bylo by žádoucí přibrat k oběma složkám práce i literaturu např. v románských jazycích.

V seznamu literatury jsou určité formální nejednotnosti, např. ne vždy uváděné ISBN (není nutno uvádět), střídání pomlčky a spojovníku, dvojtečky a čárky mezi jednotlivými položkami v bibliografickém údaji atd.

³ Na tomto místě by četbu usnadnilo schéma obsahu celé knihy, k němuž by se čtenář mohl vracet.

interpretacemi Moniky Gale a Kathariny Volk, které ovšem dále rozvíjí a neváhá s nimi nad konkrétními body polemizovat⁴. Rozbory jsou zajímavé a zpravidla přesvědčivé, autorka vhodně kombinuje teze formulované v sekundární literatuře s vlastními postřehy. K nejzdařilejším se podle mého názoru řadí kapitola věnovaná různým podobám a funkcím Venuše v textu (str. 37-41) a závěrečná typologie rolí Memmia (str. 74-90), v nichž se autorka částečně odpoutává od teoretického žargonu a osvědčuje dobrou schopnost analýzy latinského básnického textu. Na některých (ne příliš četných) místech mě dílčí závěr či klasifikace toho kterého detailu nepřesvědčily – např. stojí-li *natura* ve větě jako agens (v podmětu), jde nutně o její personifikaci / personalisaci (str. 45)? je nutné výrazy *percussus* a *incutiens* interpretovat jako aspekty „bojovné Venuše“ (pozn. 114)? je dativ *tibi* v příkladech uvedených na str. 89 opravdu poukazem na to, že je Memmius ztotožňován s tvůrcem *rerum natura*? Nerozumím větě „Ačkoli se v zásadě ztotožňuji s jejím pojetím (tj. Galeové), domnívám se, že je nutno zdůraznit, že ona neutrálnost básnického media musí být chápána pouze v tom smyslu, že medium právě díky obsahu, který nese, zasluhuje pozitivní nebo negativní ocenění“ (str. 36).

Závěr poměrně stručně, nicméně přehledně shrnuje postup celé práce od otázek položených na začátku po výsledky jednotlivých rozborů. K těm nejzajímavějším patří následující: cílem autorské komunikační strategie je v první řadě získání autority; inscenovaná komunikace obratně manipuluje s reálným recipientem (čtenářem), který tak může oscilovat mezi ztotožněním se s konstrukcí Memmia (který je „souhrnem persvazivních strategií“, str. 92) a odstupu od ní; skutečný, pragmatický cíl Lucretiova literárního počínu ovšem leží mimo text samotný a díky tomu zůstává otázka jeho naplnění otevřená. Můžeme tedy konstatovat, že diplomandka naplnila zadání bakalářského úkolu, neboť ke zvolenému tématu vybrala vhodnou metodu, která jí umožnila formulovat přesvědčivé a přínosné výsledky.

Z detailních poznámek vybírám následující:

a) k formální stránce práce

- Tendence k dlouhým, někdy i nepřehledným větám, které komplikují četbu (např. str. 45 „U ní je ovšem zjevné...“, nebo str. 61 „Komunikace praeceptor-básníka ...“ včetně vložené závorky⁵).
- Občas nekonkrétní odkazy na sekundární literaturu (chybí paginace – viz např. pozn. 82, 84) i na Lucretiův text (str. 62 „v některých pasážích“, začátek kap. 1.3.2 na str. 33 apod.).
- Pozor na jednopísmenné předložky na konci řádku.
- Zarazilo mě opakované minulé příčestí na –y u plurálu neuter (např. pozn. 170: „slova ... jsou umístěny“) – je nově považováno za standardní?
- Pozor na dlouhé odstavce – jsou-li delší než stránka, text ztrácí přehlednost.
- Na některých místech mi není jasný systém vnitřního členění textu (např. do bodů) – viz např. str. 38-40.

b) z hlediska oborového

- Citování zkratk latinských děl podle *OLD* je obvyklé spíše v anglosaských zemích, v české klasické filologii je častější podle *ThLL*.
- Občas některé příklady zůstávají bez komentáře, takže není jasné, jedná-li se o příklad ojedinělý nebo zástupce opakujícího se jevu (např. první příklad na str. 48).

⁴ Viz např. str. 30. Podobně viz také polemiku s Pavelkovou konceptualizací subjektů literární komunikace (pozn. 39), a řadu dalších.

⁵ Obecně se věty v závorkách v textu opakují, řadu z nich by pro usnadnění četby bylo vhodné přemístit do poznámek.

- Nejednotné nakládání s latinskými slovy/jména v českých větách – opakovaně „boj s *Religiem*“ X např. akusativ „*ratio* založenou na ...“, str. 55, nebo „zvíře *capta lepore*“ na str. 39
- Je škoda, že autorka nepřekládá latinské citáty – mohla např. použít některý z existujících českých překladů (Novákové nebo Kolářův) a vyjádření k jeho/jejich zdařilosti z hlediska vystižení komunikační strategie mohlo patřit k zajímavým závěrům práce.
- Futurum není „čistý čas“ (viz např. str. 69), ale má blízko k modalitě.
- Překládání anglického termínu *plot* jako „osnova“ bylo obvyklé už před vyjitím českého překladu Cullerovy příručky (str. 75).

Většinou se nicméně jedná o detaily, navíc ne vždy nutně chybné. Za závažnější považuji absenci poslední redakce textu, která by snadno odstranila jak občasné překlepy, vyšinití z vazby či neúplné věty⁶, tak i zbytečné redundance⁷ a opakovaná slova⁸ a učinila ho přístupnějším k četbě a možná i kratším. K tomu, že tato redakce chyběla, mě vede například to, že některé věty se v textu opakují až na detaily doslova – viz např. „... pak využívá filozofický *topos* ... jeho kořisti“ (str. 49 a 85), „... verše 1.875-96 ... jedna látka“ (str. 68 a 85), „Cesta, na niž se již v prooimiu postup“ (dvakrát na straně 77), pozn. 172 je celá i v textu na str. 79.⁹

Závěr: Práce splňuje bohatou měrou požadavky kladené na bakalářskou práci (v některých ohledech odpovídá spíše práci po pěti letech studia, tedy práci magisterské), proto ji jednoznačně **doporučuji k obhajobě**. Ačkoli bych vzhledem k výborně zvládnutému nesnadnému tématu, teoretickému ukotvení, rozsahu i řadě kvalitních postřehů v rozbořech rád navrhl lepší známku, zejména kvůli chybějící poslední redakci jako východisko pro obhajobu navrhuji hodnocení **velmi dobře**.

V Paříži dne 31. srpna 2012

Mgr. Martin Bažil, PhD.

⁶ Např. str. 74 „Tato snadnost...“, 87 „Již v kap.“, pozn. 105 apod.. Ke konci textu u vnitrotextových odkazů opakovaně chybí čísla kapitol – to může ale být pouze technickou chybou mého exempláře.

⁷ Např. opakování otázek z úvodních pasáží na str. 60.

⁸ Např. třikrát „opakuje“ na začátku pozn. 85

⁹ Na str. 86 zůstaly dva neokomentované příklady z textu.